

lota. Vdelujejo se v zemljo po 2 čevlja globoko, da jih ne doseže zmrzlina, in ne popokajo, ko bi se primerilo, da bi v njih zastala voda zmrznila.

Ako to delo na vse strani presojujemo, moramo reči, da je umetno, naglo, po ceni in trdno tako, da kdor si jih omisli, naj le dobro zapiše letnico v dnevnik, in kraj, kjer so zakopani pod zemljo, ker nadjati se je, da bo vžival to dobroto rod za rod.

Kdor bi dvomil nad tem delom, naj pomisli, koliko sto in sto let staro lončenino tudi po močvirnih krajih je že vrgla lopata iz zemlje, in vendar je še močna in trdna, da, ko bi kaj služila v zemlji, naj bi počivala lahko še tisoč let, in ako je bila dobro sežgana, se za trohnobo še zmenila ne bo. Bolj kakor pri vsacem drugem delu smemo tukaj reči: To delo je dokončano, ker se ni treba bati popravila.

Kdor naših bralcev morebiti misli, da preveč hvalim, tega prosim, da s hvalo koga ne zapeljem, naj v občni prid ovrže, kar se mu zdi prenapetega. Verjemite mi, da ne pišem teh vrstic iz samega veselja do pisave, tudi ne, da bi časniki popraševali po Golem, kakor unidan po Cirknici, tudi ne, da bi s tem zahteval Golo poviševati — hotel bi ga še raje do trtine nižave ponizati — temveč moj edini nasebični namen je ta, da bi ljudje korist lončenih rorov spoznavali, in kjer se voda napeljuje, da se poslužujejo lončenih dobro žganih rorov, katerih ima Andrej Net v Kokrici še zadosti v zalogi.

Priporočam pa to delo sedaj, ker se lahko brez velike zamude stori, dokler poljska dela počivajo.

Kakor pa zvon, ki na daljave brenči, na dva kraja bije, tako želim tudi jaz zarad Neta še eno povedati. Bralcem „Novic“ je znano, da je on sadjerejec z dušo in telesom; prepričal se bo tega, kdor stopi v njegovo drevesnico. Sedaj, posestniki, je ravno pravi čas zemljo zboljševati, sadno drevje saditi, čediti, cepičev si nabirati in cepiti; sedaj — predno poljsko delo pride na vrsto — vas lepo vreme vabi k delu po vrtilih, travnikih itd. Kjer je kaj svetá, se v sadni vrt prestvariti dá. Sedaj naj se oživí, kdor še spí, in naj začne marljivo kopati zaklad, ki mu bo v malo letih to, kar je bogatinu mogočen visoko naložen kapital. Ker Vam Andrej Net v vseh rečéh zamore postreči, privoščim častitim bralcem, da bi se v lastni prid tudi vdeležili izdelkov vrlega sadjerejca, in s postrežbo tako zadovoljni bili, kakor sem jaz s cepiči in drevesci.

Lovro Mencinger.

Obrtnijske stvari.

V jutrove dežele bi se dala kupčija odpreti s podkvami in žebli za podkve.

Avstrijski generalkonsul v Trapezuntu (v turški Azii) je poročil dunajskemu ministerstvu kupčijstva, da na veliki kupčijski cesti iz Erzerum-a v Bajazid in Tebris (vse to so velika kupčijska mesta v jutrovi deželi) se sprehaja vsako leto okoli 100.000 konj, mul in oslov, s katerimi tvorijo blagó iz mesta v mesto, in da živina, ker mora podkovana biti, potrebuje vsako leto veliko podkev in tudi žeblijev, s katerimi se kuje. Vrh tega imajo trgovci v Samsu-u, Sinopi in Ineboli veliko tovarne pa tudi vprežne živine za prevaževanje svojega blaga. Gori imenovani konsul tedaj misli, da le-sem bi se dala iz našega cesarstva velika kupčija s podkvami in žebli za podkve odpreti. Da kovači naši vidijo, kakošne so podkve in žebli, ki jih v jutrovi deželah rabijo, poslal je podkev in žeblijev na ogled. Cena 4 podkvam konjskim sè žebli vred je ondi 1 gld. našega denarja, 4 podkvam za mule

80 kr., za osle 60 kr. Žebli morajo biti različne velikosti po velikosti podkev, in pri velikih naročilih bi se moralo nekoliko prijenjati od cene.

Ministerstvo kupčijstva je dalo to vedeti zbornicam kupčijskim na Dunaji, v Gradcu, Ljubljani, Celovcu, Leobnu, Lincu in Pragi; na ogled (za mušter) poslano podkve in žeblije pa je izročilo zbornici dunajski sè sporočilom, da jih pošlje tudi drugim zbornicam na ogled, ktere se za to oglašé.

Kovači naši na noge! Obrnite se na kupčijsko zbornico v Ljubljani, ktera vam bo rada vstregla. Morebiti se dá nova kupčija odpreti.

Podučne stvari.

O gluhomutcih.

Spisal ☉.

Veliki dar, ki ga je rajnki dekan Holzapfel zapustil gluhomutcem kranjskim, daje mi povod, da govorim o gluhomutcih in njih izrevanju.

Obširno popisovati, kako nesrečni da so ljudje, ki so gluhi in mutasti, stalo bi preveč časa in prostora. Naj tedaj posnamem le nektere črtice z njihovega življenja, predno stopijo v hišo, kjer se izrejajo ti reveži.

Misli si, dragi moj, malo dete na maternih prsih — misli si, kako ga ona na srce pritiska, poljubuje, boža, kako mu lasce popravlja itd. Vsak materin pogled na mlado dete kaže ti iskrico onega švigajočega plamena, ki v njenem srcu za-nj neugasljivo gori. Misli na dalje na njeno pogovarjanje z nežnim otročičem, ki še ne more izgovoriti tako težko pričakovane „mame“. Kaj pa vsaka mati, kaj vsak oče čuti, ako jih njihov otrok nikoli ne more poklicati po imenu, in katerim ne morejo dopovedati nobene stvarce, katerih ne morejo učiti moliti itd., to pripuščam bralcem samim v razsodbo.

Veliko teh nesrečnih, ki so med največimi reveži prvi, prebije svoja prva leta v takem stanu, ktere ne privoščim še neumni živini ne, tem manj človeku. Da so pa gluhomutci res ljudje, kakor mi, ne kažejo nam samo njihovi blagi čuti do pravega, temoč vse duševne moči, ki se dajo razviti na čudo stopinjo omike. Ubogi ti otroci ostanejo pa v kljub vsem zmožnostim, v kljub neumrjoči duši vendar le bolj žival nego človek, ako jim ni dano spoznati svojega stvarnika. Rekel sem o nekkih blagih čutih do pravega; da, to je reč jasna ko beli dan, da mutci vedó, da treba jim je spoštovati svoje stariše, da ne smejo krasti, poškodovati svojega bližnjega itd. Tega pa ne vedó, ker jim nihče ne zná povedati; kar storé, to storé le po notranjem nagibu, ki ga je natora slehernemu vcepila v srce. Naj bi si zapomnili vsi stariši, katerim je dala nemila osoda tako nesrečnega otroka, da je treba ljubeznjivo ravnati z njim, kajti vsak dobro vé, da iz ljubezni kali ljubezen. Še drugi dečki, kojim lahko povemo, kaj je prav in kaj ne prav, se razpasejo, ne marajo za opominjevanja svojih roditeljev ter se nič ne zmenijo za solze matere svoje, — kaj bodo še le oni, ki ne vedó, kaj in zakaj da so?

Največa nesreča so taki otroci gotovo sebi samim, ker, razun očesa, nimajo nobenega družega čuta, s katerim bi zajemali zlatih nauk v rahlo srce. Samo z očesom razločujejo reči, ki se razprostirajo krog njih ter si jih zapominjajo po njih različnih lastnostih: barvi, podobi, velikosti itd. Veliko jih je pa še vrh tega kratkovidnih, da jim je bolezen, odvzemši jim sluh in govor, dva najdraža darova, tudi po tretjem raztegnila svoje pogubne kremplje; morebiti pa je tudi zanemarjenje tega krivo.

Zeló škodljivo bi bilo toraj, kar se pa žalibog pre-

pogostoma godi, prepuščati gluhe dečke vednemu spanju za pečjó, tako, da se po cele tedne ne vmijejo ter jim krmizelj in pepel oči skoro zamašita. Jako koristno je, vsej mladini šetanje po travnikih med blagodišečimi cveticami; pogled v zeleno travo krepčá vid vsacemu. Skrbeti moramo za ohranjenje oči pri gluhomutcih tem bolj, ker okó je še edini dar, ki ga še vvrstuje v človeško društvo; ono jim služi mesto našega ušesa in jezika.

Med gluhonemi razločujemo take, ki so že gluhi se rodili na svét, ki tedaj vse svoje žive dni nikoli niso slišali nobene besede. Take prištevamo še srečnejšim, kajti oni saj ne poznajo velike zgube; ne vedó, kako velik dar božji da je uho. Njih odreja pa je najtežavniša. V to vrsto štejemo tudi one gluhomutce, ki so zarad kake bolezni ali hudega udarka na glavo oglušeli, predno so še znali govoriti. Najloža je pa odreja tacih, ki so kdaj že govorili, potem pa zgubili sluh in govor. Oni se spominjajo poprejšnjih besedi, in zbudimo jim, ako primerno ž njimi ravnamo, zopet govor. Razločujejo se potem gluhomutci še v tem, da nekteri so popolnoma gluhi, nekteri pa več ali manj slišijo.

Kako naj bi se mutci pripravljali za sprejem v gluhomutnico, povem prihodnjič.

Starozgodovinske stvari.

Aravisci.

Zgodovinska črtica.

Spisal Dav. Trstenjak.

Plinij (*Hist. nat. III. 28.*) imenuje v zapadni Panonii rodič: „Aravisci“; Ptolomej (*III. 16.*) jih naziva: Ἀραβίσκοι.

To ime se tudi omenja v vojnem diplomu, najdenem leta 1841. v gornjem sv. Ivanu zapadno od Budima, ktero je dal cesar Antonin Pius nekemu vojaku iz naroda z imenom: „Eravis“, kar je zlomek za „Eraviscorum“ (glej: *Arneth „zwölf römische Militärdiplome“ Wien 1843*). Na denarjih iz leta 60—200. pred Kristusom najdenih blizo vesnice Bije, ne daleko od Bude, se berejo imena: RAVISCI, IRAVSCI, in .. RAVIS..; toraj obliki: ARAVISCI in IRAVISCI. (*Arneth „Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissensch. XI. 2. str. 308.*) Bili so tedaj Aravisci — Ἀραβίσκοι prebivalci kraj reke Rabe, ktero so Rimljani in Grki imenovali: Arabo. Korenika imena te vode je sansk. rbhu, kar pomenja: albus, lucidus, splendidus.

Raba je toraj stareja oblika in jednaka z Laba, in da so te korenike stari Slovani poznali, ne potrjujejo samo obilna imena rek in rečic v slovanskih deželah, postavimo: Rab, Raba, Rabca, Rabica, Rabča, Rabčica, Rabka na Českem, Poljskem in gornjem Ogerskem; Lab, Laba, Labnica, Labiava, Laborca, Labnov itd., temoč tudi beseda: labod, avis candidus, albus. Staroslov. ръ pa se izgovarja kot: ar, er, ir, primeri: ardeči, arjavi, arženi, erženi, in pa kot: ra, re, ru, zato oblike: Aravisci = Arabiščani, Iravisci, Eravisci = Irbiščani, Erbiščani, zraven tega severo-slovanski jezici med l in r radi vrivajo vokal, primeri rusko: gorod, golos, tako se razjasnujejo oblike: Arabisci, Erabisci, Irabisci — Arabo = РЪБО.

Arabiščanov omenja tudi Tacit govore o Osih, kteri so v Germanii živeli in jednaki jezik, navade in uprave imeli, kakor Arabiščani — „sed utrum Aravisci in Panoniam ab Osis Germanorum natione, an Osi ab Araviscis in Germaniam commigraverint,

cum eodem adhuc sermone institutis moribus utantur, incertum est“ — (Germ. cap. 28), in cap. 43. piše: „Osos panonica lingua coarguit non esse Germanos.“¹⁾

Na gori omenjenih denarjih stoji tudi beseda: BIA-TEC; in prikladnišega napisa ne moremo iskati na denarjih, kot je ta, saj še v stari in novoslovenščini pomenja: bitija, bitje, ὑπαρχίς, pecuniae, Vermögen, Güter, Vorrath, Geld (*Miklošič Lex. palaeoslov. sub voce*), dubrovaški: bitje, Vermögen, Habe, Gut (*Vuk rječ. sub voce*).

Zraven tega panonsko-rimski spomeniki so nam ohranili troje imen Rabiščanov, ktera so čistoslovanska in sicer: BATO TRANTONIS filius Araviscus, annorum L. hic situs est. MOGITMARVS testamento monumentum posuit.²⁾

Bato znamenjuje oče, gospodar, zato se je vladalec Panonov velel Bato, pri starih Čehih se je hišni oče tudi velel: baťa, pri slovaških pastirjih in Bačvanih pa batja znamenjuje gospodarja pastirjev. Tranto je staroslov. ТрѢТЪ, in ima pomene: crabro, custodia, agmen, consortio clypeorum = staročesk. mythičnemu imenu: Trut, ki je ubil lutege zmaja, primeri: Trôtina, Trôtkova, vesi na Štajarskem, soseska Trotkove se veli: Batjikova — Bačkova! Mogitmar je iz korenike mog, posse, valere z adjektivnim sufiksom it, in pridevkom: mar = mër, mir = slav, primeri: Godemarci, Vitomarci, vesi na Štajarskem.

Tako zraven panonsko-slov. besed: kamoš, pino paravija, zabaj znamenovanja za pivo, panuš = panja, platneno oblačilo itd. se je še ohranila beseda: biatec = bitija, bitje, pecunia, in mi imamo nov dokaz, da junaški starodavni Panoni bili so Slovani.

Družbine stvari.

Vsled sklepa občnega zbora priobčuje odbor telovadnega društva „Sokola“ pravila s prošnjo, da naj se dotični nasveti ali popravki izročé do 15. marca t. l. začasnemu starosti „Sokola“.

Pravila telovadnega društva „Sokola“ v Ljubljani.

§. 1. Telovadnega društva „Sokola“ namen je: Dajati podbudo, priložnost in navod pravilnim telesnim vajam.

§. 2. Da društvo doseže svoj namen: a) napravi telovadno učilnico za svoje ude, in postavi za-njo društvene učitelje, ter bo ta učilnica tudi neudom pristopna; b) izdajalo bo knjige in časnike, telovadbo tikajoče; c) napravljalo bo društvene izhode in druge primerne zabave, na priliko: večerne shode z deklamacijami, petjem, glediškiimi igrami, z berili in plesom, potem javna telovanja. V dosego društvenih zabavnih namenov sme društvo svojo lastno godbo imeti.

§. 3. Zabave, ktere društvo napravlja, bodo ali samo za ude ali tudi za druge, z vstopnino ali brez vstopnine.

§. 4. Sokolov odbor sprejema ude v društvo po svoji previdnosti.

§. 5. Vsak ud ima pravico do vseh iz društvenega namena izvirajočih naprav in ima pristop do vseh društvenih glavnih skupščin. Njemu gré pravica: predloge delati, voliti, glasovati, in izvoljenemu biti v odbor. Vsak društvenik ima dalje pravico, društveno obleko

¹⁾ Arneth, loco citato.

²⁾ Arneth „Sitzungsber. der k. Akad. der Wissensch. Philol. Hist. Classe. J. 1853“ str. 308.